

WOORD VOORAF

Janine Janssen, Vivian Thijssen en Maartje van der Woude

Wie regelmatig een krant openslaat weet dat professionals in de veiligheidszorg – het complexe en gevoelige domein waar vragen rond zorg en veiligheid elkaar raken – behoorlijk onder druk staan. Er zijn steeds minder mensen beschikbaar om het werk te doen, er wordt een grote *managerial* en bureaucratische druk ervaren, en de burger heeft grote verwachtingen rond een vaak complexe en ingrijpende casuïstiek. Denk aan medewerkers van de politie die verwarde mensen moeten opvangen of maatschappelijk werkers die ongedocumenteerde asielzoek(st)ers begeleiden die slachtoffer zijn van huiselijk geweld.

Dit eerste nummer van het magazine van het onderzoeksproject *Crafting Resilience* dat gemaakt wordt door onderzoekers die werkzaam zijn vanuit de onderzoekslijn *Veerkracht en veiligheid*, richt zich echter niet alleen op de (on)macht van professionals, maar ook op de (on)macht van burgers in kwetsbare posities die de veiligheidszorg ondergaan. Juist in de context van veiligheidszorg komen kwetsbare groepen in aanraking met verschillende lagen van macht. Veiligheidszorg omvat niet alleen de fysieke veiligheid van burgers, maar ook de bescherming van hun rechten en welzijn; die spanning maakt dat in dit veld complexe machtsdynamieken aanwezig zijn en dat de balans tussen macht en onmacht precair is.

Drie thema's en drie groepen burgers in kwetsbare posities

We onderscheiden in dit magazine aan de hand van beleid en lokale praktijken drie belangrijke thema's en drie verschillende

groepen burgers in kwetsbare posities. We identificeren ten eerste de toenemende groep burgers die zich niet meer herkennen in het systeem of dit zelfs niet meer erkennen; daarna slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties, waarbij we met name focussen op de rol van het gebrek aan een (zelfstandige) verblijfsstatus in de afhankelijkheidsrelatie; en ten slotte personen met onbegrepen gedrag. Aan de hand van deze drie thema's laten we zien hoe de interactie tussen macht en onmacht zich manifesteert.

Om alvast een opvallend voorbeeld van zo'n complexe machtsrelatie te geven: de eerste groep die zich niet meer identificeert met de structuren die hun leven moeten reguleren, voelt zich machteloos tegenover een systeem dat hen lijkt te negeren of zelfs buitensluit. Het onvermogen van beleidsmakers om adequaat op de behoeften van deze groep in te spelen, versterkt hun gevoel van onmacht, wat kan leiden tot sociaal isolement, wantrouwen in de overheid

en in sommige gevallen zelfs radicalisering (De Koning, 2020). Beleidsmakers en zorgverleners staan voor de uitdaging om effectieve strategieën te ontwikkelen die rekening houden met de unieke behoeften van deze mensen, zonder hen verder te marginaliseren.

Een concept herzien: De kracht van (on)macht

Niemand wil onmachtig zijn, omdat het gebrek aan controle over je eigen leven diepe psychologische en emotionele gevolgen kan hebben. Onmacht wordt vaak als negatief ervaren, maar afhankelijkheid en onmacht kunnen echter ook in een ander licht worden gezien. Socioloog Norbert Elias stelde bijvoorbeeld dat afhankelijkheid niet per se negatief is; het kan juist leiden tot meer beschaafd gedrag omdat mensen zich bewust worden van hun onderlinge afhankelijkheid (Elias, 1982).

Janssen (2016) onderschrijft deze zienswijze gedeeltelijk en benadrukt dat afhankelijkheid niet altijd tot problemen leidt. In feite is afhankelijkheid een essentieel onderdeel van menselijke relaties en sociale structuren. Op een vergelijkbare manier zou onmacht, wanneer het wordt erkend en gedeeld, kunnen leiden tot positieve sociale verandering. Het besef van onmacht kan individuen en groepen aanzetten tot actie, zoals te zien is in de maatschappelijke reacties op de Toeslagenaffaire en de aardbevingsschade in Groningen. Hoewel deze veranderingen vaak langzaam en moeizaam tot stand komen, tonen ze aan dat onmacht een krachtige katalysator kan zijn voor maatschappelijk engagement en hervorming (Boersma, 2021).

Ervaringen uit de doelgroepen

Naast de reflecties van beleidsmakers en professionals op praktijken van en ervaringen met (on)macht, biedt dit nummer ook ruimte voor bijdragen geschreven of tot stand gekomen vanuit het perspectief van systeem-kritische burgers, ongedocumenteerden en mensen die zich onbegrepen voelen. Dit is cruciaal, omdat het perspectief van deze groepen vaak onderbelicht blijft in de beleidsvorming en uitvoering. Deze uitgave richt zich dus ook op de ervaringen van de doelgroepen waarop het beleid en de professionals zich richten. Door een expliciet ‘gelaagde’ aanpak te kiezen, waarbij aandacht wordt besteed aan de wisselwerking tussen nationaal en lokaal beleid, tussen beleid en uitvoering, en tussen verschillende uitvoeringsinstanties, beoogt dit nummer een holistisch inzicht te bieden in de spanningen en conflicten tussen verschillende belangen en perspectieven.

Deze holistische benadering is hard nodig, want zoals eerder besproken, roept het woord ‘onmacht’ snel negatieve associaties op. Toch is het belangrijk om deze associaties te herzien en te erkennen dat zowel macht als onmacht inherent zijn aan het menselijk bestaan. Het vermogen om te navigeren tussen deze krachten, om macht te delen en onmacht te overwinnen, is wat uiteindelijk leidt tot sociale cohesie en vooruitgang.